

23.1.2025

Hyvinvointialueiden ohjausosasto
Merja Salmi

Valtioneuvoston asetus hyvinvointialueneuvottelukunnasta

Tausta ja toimivalta

Hyvinvointialueesta annetun lain (611/2021), jäljempänä *hyvinvointialuelaki*, 13 §:ää muutettiin 1.8.2024 voimaan tulleella lailla (468/2024). Pykälässä aiemmin säädetty hyvinvointialuetalouden ja -hallinnon neuvottelukunta korvautui lainmuutoksen johdosta hyvinvointialueneuvottelukunnalla ja uuden hyvinvointialueneuvottelukunnan tehtäviä laajennettiin.

Uuden hyvinvointialuelain 13 §:n mukaan valtiovarainministeriön yhteydessä toimivan hyvinvointialueneuvottelukunnan tarkoituksena on edistää hyvinvointialueiden toimintaa ja taloutta koskevien strategisten linjausten ja hyvinvointialueiden itsehallinnon toteutumista sekä valtakunnallisten ja alueellisten toimijoiden yhteistyötä. Neuvottelukunnan tehtävät ovat seuraavat:

- 1) ennakoida, seurata ja arvioida hyvinvointialueiden toiminnan ja talouden toteutunutta ja tulevaa kehitystä;
- 2) käsitellä lainsäädäntöä, lainsäädäntöhankkeita ja muita valtion toimenpiteitä, jotka ovat hyvinvointialueiden toiminnan, talouden ja itsehallinnon kannalta periaatteellisesti tärkeitä ja laajakantoisia;
- 3) edistää hyvinvointialueiden tehtäviä koskevien valtakunnallisten tavoitteiden toteutumista ja tehdä niitä koskevia ehdotuksia sekä käsitellä 12 a §:n 4 momentissa tarkoitettua ministeriöiden aloitteita ja hyvinvointialueiden esitykset niiden muuttamiseksi;
- 4) käsitellä hyvinvointialueiden tehtäviä koskevan lainsäädännön kehittämistarpeita;
- 5) edistää valtakunnallisten ja alueellisten toimijoiden yhteistyötä sekä käsitellä sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueiden sisäistä työnjakoa ja yhteistyötä.

Hyvinvointialuelain 13 §:n 3 momentin mukaan neuvottelukunnan asettaa valtioneuvosto.

Neuvottelukunnassa on hyvinvointialueiden, HUS-yhtymän, Helsingin kaupungin ja valtiovarainministeriön sekä muiden hyvinvointialueiden tehtävien ohjaamisesta vastaavien ministeriöiden edustus.

Hyvinvointialuelain 13 §:n 4 momenttiin sisältyy asetuksenantovaltuus, jonka mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä neuvottelukunnan kokoonpanosta, toimikaudesta, jaostoista sekä tehtävistä.

Hyvinvointialuetalouden ja -hallinnon neuvottelukunnasta säädetään voimassa olevassa hyvinvointialuetalouden ja -hallinnon neuvottelukunnasta annetussa valtioneuvoston asetuksessa (480/2022). Tämä asetus on tarkoitus kumota ja sen sijaan antaa uusi asetus hyvinvointialueneuvottelukunnasta.

Vuoden 2024 elokuun alussa voimaan tulleella lailla 468/2024 kumottiin erilliset sosiaali- ja terveydenhuollon neuvottelukuntaa ja pelastustoimen neuvottelukuntaa koskevat säännökset sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetusta laista (612/2021) ja pelastustoimen järjestämisestä annetusta laista (613/2021). Sosiaali- ja terveydenhuollon neuvottelukuntaa ja pelastustoimen neuvottelukuntaa koskevien säännösten kumoutuessa kumoutuvat myös valtioneuvoston asetus sosiaali- ja terveydenhuollon neuvottelukunnasta (484/2022) ja valtioneuvoston asetus pelastustoimen neuvottelukunnasta (483/2022). Siirtymäsäännösten mukaan hyvinvointialuelouden ja -hallinnon neuvottelukunnan, sosiaali- ja terveydenhuollon neuvottelukunnan ja pelastustoimen neuvottelukunnan meneillään olevat toimikaudet jatkuvat, kunnes valtioneuvosto on asettanut uuden hyvinvointialueneuvottelukunnan. Neuvottelukuntien toimikaudet siis päättyvät uuden hyvinvointialueneuvottelukunnan tultua asetetuksi.

Säännöskohtaiset perustelut

1 §. Kokoonpano. Pykälässä säädettäisiin hyvinvointialueneuvottelukunnan kokoonpanosta. Pykälän 1 momentin mukaan neuvottelukunnassa olisi puheenjohtaja, kaksi varapuheenjohtajaa sekä 30 muuta jäsentä. Puheenjohtajaa ja kahta varapuheenjohtajaa lukuun ottamatta kullakin jäsenellä olisi henkilökohtainen varajäsen. Hyvinvointialuelain 13 §:n 3 momentin mukaisesti valtioneuvosto määräisi puheenjohtajan, varapuheenjohtajan sekä neuvottelukunnan muut jäsenet ja varajäsenet.

Pykälän 2 momentissa täsmennettäisiin neuvottelukunnan kokoonpanoa. Momentin mukaan puheenjohtaja edustaisi valtiovarainministeriötä. Varapuheenjohtajat edustaisivat sosiaali- ja terveysministeriötä sekä sisäministeriötä. Tarkoituksena on, että neuvottelukunnan puheenjohtajisto muodostuisi valtion strategisen ohjauksen toimeenpanon vahvistamiseksi sekä neuvottelukunnan lakisääteisten tehtävien hoitamisen sujuvuuden turvaamiseksi kolmen ministeriön kansliapäälliköistä. Myös ministerit voisivat erikseen kutsuttuina osallistua neuvottelukunnan kokouksiin silloin, kun se olisi käsiteltävien asioiden vuoksi tarpeen ja tarkoituksenmukaista.

Neuvottelukunnan muista jäsenistä kaksi edustaisi valtiovarainministeriötä, kaksi sosiaali- ja terveysministeriötä, yksi sisäministeriötä, yksi työ- ja elinkeinoministeriötä ja yksi opetus- ja kulttuuriministeriötä. Näillä ministeriöillä on tehtäviä, jotka liittyvät hyvinvointialueiden tehtäviin ja niiden ohjaukseen. Ministeriöiden edustajien lisäksi kukin hyvinvointialue, Helsingin kaupunki ja HUS-yhtymä nimeää neuvottelukuntaan jäsenen ja tälle varajäsenen.

Pykälän 3 momentin mukaan neuvottelukuntaan nimettävien varsinaisten jäsenten tulisi olla henkilöitä, jotka johtaisivat edustamansa organisaation operatiivista toimintaa neuvottelukunnan tehtävälalla. Säännös koskisi neuvottelukuntaan nimettäviä varsinaisia jäseniä. Varsinaisten jäsenten tulisi momentin mukaan johtaa taustaorganisaationsa operatiivista toimintaa. Operatiiviseen toimintaan kuuluisi toiminnan ja resurssien johtamista ja kehittämistä sekä niihin liittyvää päätöksentekoa ja tavoitteiden asettamista. Operatiivisin toiminnan johtamisen tulisi momentin mukaan liittyä neuvottelukunnan lakisääteisten tehtävien hoitamiseen.

Momentin perusteella ministeriöiden varsinaisten jäsenten tulisi olla henkilöitä, jotka johtaisivat ministeriössä hyvinvointialueita koskevan rahoituksen, toiminnan, tehtävien ja muun valtion ohjauksen valmistelua. Hyvinvointialueiden, Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän osalta neuvottelukuntaan nimettävien varsinaisten jäsenten tulisi johtaa alueiden käytännöllistä toimintaa ja taloutta. Hyvinvointialuelain 42 §:n 3 momentin mukaan hyvinvointialuejohtaja johtaa aluehallituksen alaisena hyvinvointialueen hallintoa, taloudenhoitoa ja

muuta toimintaa. Hyvinvointialuelain 45 §:n 3 momentin mukaan hyvinvointialuejohtajalla on oikeus käyttää puhevaltaa aluehallituksen puolesta. Siten alueiden varsinaiset jäsenet edustaisivat käytännössä alueiden viranhaltijoita.

2 §. Toimikausi. Valtioneuvosto määräisi neuvottelukunnan toimikauden. Neuvottelukunta on tarkoitus asettaa aina neljäksi vuodeksi kerrallaan aluevaalikausittain. Siten neuvottelukunta asetettaisiin pääsääntöisesti aluevaalien jälkeen.

3 §. Toiminnan järjestäminen. Pykälässä säädettäisiin toiminnan järjestämisestä neuvottelukunnassa. Pykälän 1 momentin mukaan neuvottelukunta kokoontuisi puheenjohtajan tai tämän estyneenä ollessa varapuheenjohtajan kutsusta. Neuvottelukunta tulisi lisäksi kutsua koolle tilanteessa, jossa vähintään puolet neuvottelukunnan muista jäsenistä olisi sitä pyytänyt tietyn asian käsittelyä varten. Säännös mahdollistaisi sen, että neuvottelukunnan jäsenillä olisi mahdollisuus saada neuvottelukunta koolle tietyn asian käsittelyä varten, vaikka puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja ei olisi esittänyt kokouskutsua.

Pykälän 2 momentin mukaan neuvottelukunnalla olisi pääsihteeri. Pääsihteeri olisi valtiovarainministeriön määräämä valtiovarainministeriön virkamies. Lisäksi neuvottelukunnalla voisi tarvittaessa olla myös muita sihteereitä. Valtiovarainministeriö nimeäisi sihteerit sosiaali- ja terveysministeriön, sisäministeriön ja alueiden ehdotusten perusteella. Pääsihteeri ja mahdolliset muut sihteerit eivät olisi neuvottelukunnan jäseniä.

Pykälän 3 momentin mukaan neuvottelukunta voisi kutsua pysyviä tai tilapäisiä asiantuntijoita sekä tarpeen mukaan kuulla myös muita asiantuntijoita. Siten neuvottelukunnalla olisi mahdollista hankkia käyttöönsä asiantuntemusta, jota sillä ei muutoin olisi. Pysyvät, tilapäiset ja muut asiantuntijat eivät olisi neuvottelukunnan jäseniä.

4 §. Jaostot. Neuvottelukunta voisi asettaa asioiden valmistelua varten jaostoja. Jaostot voisivat hoitaa asioiden tarkempaa valmistelua, ja ne voisivat kokoontua varsinaista neuvottelukuntaa useammin. Neuvottelukunta voisi säännöksen perusteella itse asettaa ja nimetä jaostoja tarpeelliseksi katsomallaan tavalla. Jaostoja voitaisiin asettaa käsittelemään esimerkiksi digitalisaation ja tiedonhallinnan kysymyksiä.

Neuvottelukunta päättäisi jaostojen kokoonpanosta siinä tarvittavan asiantuntemuksen pohjalta. Jaoston jäseniksi voitaisiin kutsua myös henkilöitä, jotka eivät olisi neuvottelukunnan jäseniä. Näillä jaoston jäsenillä olisi kokouksessa sama asema kuin muilla jaoston jäsenillä.

Neuvottelukunta päättäisi jaoston toimikaudesta, joka voisi olla kestoiltaan enintään neuvottelukunnan toimikausi.

5 §. Päätösvaltaisuus. Pykälässä säädettäisiin neuvottelukunnan päätösvaltaisuudesta. Neuvottelukunta olisi päätösvaltainen, jos puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja sekä vähintään puolet ministeriöitä edustavista ja puolet hyvinvointialueiden, Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän nimeämistä jäsenistä olisi läsnä.

6 §. Jäsenen eroaminen kesken toimikauden. Pykälässä säädettäisiin menettelystä tilanteissa, joissa neuvottelukunnan jäsen tai varajäsen eroaisi kesken toimikauden. Jos neuvottelukunnan jäsen tai varajäsen eroaisi tai hänet katsottaisiin eronneeksi kesken toimikauden, valtiovarainministeriö määräisi hänen tilalleen jäljellä olevaksi toimikaudeksi uuden jäsenen tai varajäsenen sen tahon esityksestä, jota eroava tai eronneeksi katsottu jäsen edusti. Neuvottelukunnan jäsen katsottaisiin eronneeksi esimerkiksi silloin, kun hänen tehtävänsä viranhaltijana päättyisi.

Vaikutukset

Asetusehdotuksella ei ole itsenäisiä taloudellisia tai muita vaikutuksia.

Valmistelu

Valtiovarainministeriö on 28.8.2024 asettanut hyvinvointialueneuvottelukunnan toiminnan käynnistämisen ja suunnittelun valmisteluryhmän, jonka toimikausi on 2.9.–31.12.2024. Valmisteluryhmän tehtävänä on muun muassa valmistella ehdotukset neuvottelukunnan kokoonpanosta, toimikaudesta, jaostoista ja tehtävistä. Asettamis päätöksen mukaan valmisteluryhmän tulee tehdä esityksensä neuvottelukunnan kokoonpanosta, toimikaudesta, jaostoista ja tehtävistä valtiovarainministeriön valtioneuvoston asetusta koskevan päätösesityksen asetuseräluonnoksen ja asetuserämuistion muotoon. Valmisteluryhmässä on jäsenet sisäministeriöstä, sosiaali- ja terveysministeriöstä sekä valtiovarainministeriöstä.

Asetusehdotus on valmisteltu virkatyönä valtiovarainministeriössä ja perustuu hyvinvointialueneuvottelukunnan toiminnan käynnistämisen ja suunnittelun valmisteluryhmän työhön ja ehdotuksiin.

Asetusehdotuksesta järjestettiin kuulemistilaisuus 22.11.2024. Asetusehdotus perustelumuistioineen oli toimitettu kuulemistilaisuuteen osallistuville 8.11.2024. Lisäksi asetusehdotuksesta järjestettiin kirjallinen lausuntokierros oikeusministeriön ylläpitämässä lausuntopalvelu.fi -verkkopalvelussa ajalla 8.11.2024–13.12.2024.

Lausuntoa pyydettiin sosiaali- ja terveysministeriöltä, sisäministeriöltä, opetus- ja kulttuuriministeriöltä, työ- ja elinkeinoministeriöltä sekä hyvinvointialueilta, Helsingin kaupungilta ja HUS-yhtymältä. Myös lausuntopyynnön jakelulistan ulkopuoliset tahot ovat voineet lausua asetusehdotuksesta.

Asetusehdotuksesta annettiin 22 lausuntoa. Lausunnon antoivat sisäministeriö, Etelä-Karjalan hyvinvointialue, Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue, Kainuun hyvinvointialue, Keski-Uusimaan hyvinvointialue, Kymenlaakson hyvinvointialue, Pohjanmaan hyvinvointialue, Pirkanmaan hyvinvointialue, Päijät-Hämeen hyvinvointialue, Pohjois-Savon hyvinvointialue, Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue, Satakunnan hyvinvointialue, Keski-Suomen hyvinvointialue, Varsinais-Suomen hyvinvointialue, Itä-Uudenmaan hyvinvointialue, Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue, Pohjois-Karjalan hyvinvointialue sekä Helsingin kaupunki ja HUS-yhtymä. Lisäksi lausunnon antoivat asiakas- ja potilasturvallisuuskeskus, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos THL sekä Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat KT.

Lausunnoissa asetusehdotusta pidettiin perusteltuna ja kannatettavana. Useimmat lausunnonantajat pitivät tarkoituksenmukaisena, että valtioneuvosto päättäisi hyvinvointialueneuvottelukunnan toimikaudesta. Joustavuuden ja neuvottelukunnan toiminnan kannalta pidettiin perusteltuna, että neuvottelukunta päättäisi jaostoista eikä niistä säädettäisi asetusehdotuksessa ehdotettua tarkemmin. Joissakin lausunnossa korostettiin sitä, että jaostoissa ei tulisi korostua liikaa talouden ja hallinnon asiat, jotta sosiaali-, terveys- ja pelastustoimen asiat saisivat riittävän painoarvon. Useissa lausunnoissa todettiin, että hyvinvointialueneuvottelukunta muodostaa ministeriöiden ja hyvinvointialueiden välisen keskeisen ohjauskanavan, mutta samalla myös katsottiin, että valtion ja hyvinvointialueiden välistä yhteistoimintaa ja vuorovaikutusta voi ja tulee harjoittaa myös muulla tavoin.

Lähes kaikki hyvinvointialueiden lausunnonantajista katsoivat, että hyvinvointialuetta tulisi neuvottelukunnassa edustaa hyvinvointialuelain 45 §:ssä tarkoitettu hyvinvointialuejohtaja. Helsingin

kaupungin osalta edustajana tulisi olla sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan toimialajohtaja ja HUS-yhtymän osalta toimitusjohtaja. Osa hyvinvointialueiden lausunnonantajista korosti sitä, että alueiden edustuksen tulisi olla organisatorisesti samantasoista.

Lausunnoissa esitetyt näkemykset erosivat siinä, tulisiko asetusehdotuksessa nimenomaisesti säätää hyvinvointialueen edustajaksi hyvinvointialuejohtaja. Enemmistö hyvinvointialueiden lausunnonantajista katsoi, että asetuksessa tulisi olla hyvinvointialueen edustajasta nimenomainen säännös. Osa puolestaan katsoi, että hyvinvointialuetta tulisi edustaa hyvinvointialuejohtaja, mutta ei ottanut kantaa siihen, tulisiko asiasta säätää asetusehdotuksessa. Yhden hyvinvointialueen lausunnonantajan näkemyksen mukaan ei ole perusteita säätää asetusehdotuksessa siitä, että hyvinvointialuetta edustaisi hyvinvointialuejohtaja, koska hyvinvointialueet ovat itsehallinnollisia organisaatioita ja hyvinvointialuejohtajalla on suoraan lain nojalla oikeus käyttää aluehallituksen puhevaltaa.

Asetusehdotuksen jatkovalmistelussa on asetusehdotusta ja sen perustelumuiiota muutettu ja täydennetty. Lausuntopalautteen johdosta asetusehdotuksen 1 §:ään lisättiin uusi 3 momentti, jonka mukaan neuvottelukuntaan nimettävien varsinaisten jäsenten tulee olla henkilöitä, jotka johtaisivat organisaationsa osalta operatiivista toimintaa neuvottelukunnan tehtäväalalla.

Asetusehdotusta on käsitelty valtioneuvoston hyvinvointialueita koskevan ohjauksen johtoryhmän valmistelujaostossa 30.10.2024, valtioneuvoston hyvinvointialueita koskevan ohjauksen johtoryhmässä 6.11.2024, hyvinvointialuelouden ja -hallinnon neuvottelukunnassa 2.12.2024 sekä sosiaali- ja terveydenhuollon neuvottelukunnassa 2.12.2024.

Asetusehdotusta ei ole tarkastettu oikeusministeriön laintarkastuksessa asian kiireellisyyden vuoksi.

Voimaantulo

Asetus on tarkoitettu tulemaan voimaan 31 päivänä tammikuuta 2025. Asetuksella kumottaisiin hyvinvointialuelouden ja -hallinnon neuvottelukunnasta annettu valtioneuvoston asetus (480/2022).